

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดไปฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้ลงโทษ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด¹ ทั้งนี้ ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน หรือพิจารณาคดีในศาล การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เพราะยังไม่มีคำตัดสินว่ามีความผิดตามกฎหมาย สิทธิสำคัญในการให้โอกาสจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกับ โจทก์จึงจำเป็นอย่างมากในการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อีกทั้ง ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและต้องได้รับการประกันสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เพราะเป็นประธานของคดีตามกระบวนการยุติธรรมในระบบกล่าวหา โดยพิจารณาจากทั้งความรู้ ความเข้าใจ และรวมถึงความสามารถของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง² ดังนั้น หากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถเพราะเป็นผู้วิกลจริต แต่กลับไม่ได้รับการตรวจสอบจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ หรือต้องถูกดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยไม่มีทนายความเป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินคดีตามสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่พึงจะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้วนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความเที่ยงธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในหลายประเทศจึงกำหนดหลักเกณฑ์เป็นพิเศษขึ้นสำหรับกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจากการศึกษาหลักเกณฑ์ของต่างประเทศและเปรียบเทียบกับของประเทศไทยแล้ว พบว่าหลักเกณฑ์การดำเนินการของไทยยังมีความบกพร่องอยู่

¹ ไพฑูรย์ เนติโพธิ์. (2546). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (มาตรา 1 – 156)* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สมุทรปราการ: เดชกมลออฟเซต. หน้า 1-2.

² ณรงค์ ใจหาญ. (2556). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ :วิญญูชน. หน้า 78.

บ้างซึ่งส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้วิกลจริตไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง ซึ่งจะได้พิจารณา ดังนี้

1) ปัญหาการพิจารณาสั่งให้แพทย์ตรวจเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ในวรรคแรกที่กำหนดให้กรณีหากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตในระหว่างการพิจารณาคดี ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล มีคำสั่งให้แพทย์ตรวจ และให้แพทย์มาให้ถ้อยคำเมื่อตรวจเสร็จนั้น ปรากฏว่าทั้งพนักงานสอบสวน หรือศาล ไม่ดำเนินการสั่งให้แพทย์ เนื่องจากกฎหมายให้พนักงานสอบสวนหรือศาลพิจารณาตามที่เห็นสมควร แต่ไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนถึงผู้มีสิทธิยื่นคำขอให้มีการตรวจ และกำหนดให้ชัดเจนว่าเมื่อพนักงานสอบสวนหรือศาลได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว ต้องสั่งให้แพทย์ตรวจเพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอาการวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่ เพราะหากปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนต้องงดการสอบสวน หรือศาลต้องงดพิจารณาคดีและมีคำสั่งส่งบุคคลดังกล่าวไปยังโรงพยาบาล

ดังนั้น เพื่อให้ผู้วิกลจริตในระหว่างการดำเนินคดีได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม จึงสมควรให้นำหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ไว้คล้ายกัน คือ กำหนดให้โจทก์ จำเลย พนักงานอัยการ มีสิทธิยื่นขอให้มีการสั่งให้แพทย์ตรวจเรื่องความวิกลจริต และความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลย ทั้งนี้ หากศาลเห็นเองก็มีอำนาจสั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้นโดยตรงได้เช่นกัน ทั้งนี้ เมื่อได้รับคำร้องจากบุคคลดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนหรือศาลต้องสั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้น และให้มาให้ถ้อยคำเมื่อทำการตรวจเสร็จแล้ว ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะทำให้กระบวนการพิจารณาถึงความวิกลจริตของจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีชัดเจนยิ่งขึ้น และป้องกันไม่ให้เกิดกรณีที่ศาลไม่ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ได้อีกด้วย

2) ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความช่วยเหลือสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้วิกลจริตแต่ยังสามารถต่อสู้คดีได้

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 วรรคสอง ให้งดการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้เท่านั้น แต่สำหรับผู้วิกลจริตแต่ยังสามารถต่อสู้คดีได้ ทั้งพนักงานสอบสวน และศาล จำต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป และใช้วิธีการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับคนปกติ ซึ่งผู้วิกลจริตยังคงเป็นผู้อ่อนแอ เช่นเดียวกับเด็ก แต่กฎหมายไทยไม่ได้ให้สิทธิทนายความในการช่วยเหลือผู้วิกลจริตในการดำเนินคดีเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้วิกลจริตต้องตัดสินใจด้วยตนเองว่า

ต้องการทนายความหรือไม่ รวมถึงไม่มีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาพจิตร่วมอยู่ด้วยในการดำเนินคดี อาจส่งผลให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้นำหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ซึ่งกำหนดให้เป็นสิทธิของจำเลยผู้วิกลจริตที่จะต้องมียุทนายความช่วยเหลือในระหว่างพิจารณาคดีเสมอ ถ้าจำเลยไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะว่าจ้างทนายความเพื่อแก้ต่างคดี ให้ศาลจัดหาทนายความให้แก่จำเลยด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้สามารถดำเนินคดีได้อย่างเท่าเทียมกับโจทก์ และไม่เสียเปรียบในการต่อสู้คดี รวมทั้งสามารถใช้สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ตามกฎหมายด้วยคำแนะนำของทนายความ ทำให้การดำเนินคดีอาญาเกิดความเป็นธรรม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการดำเนินคดีของผู้วิกลจริตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ยังมีความบกพร่องและไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่วิกลจริตในระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างเหมาะสม ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรเสนอแนะให้มีการแก้ไข ดังนี้

1) ปัญหาการพิจารณาสั่งให้แพทย์ตรวจเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 วรรคหนึ่ง จากเดิมที่บัญญัติว่า “ในระหว่างทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด”

ให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 วรรคแรก เป็นดังนี้

มาตรา 14 วรรคหนึ่ง “ในระหว่างทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา พนักงานอัยการ จำเลย หรือญาติจำเลย มีสิทธิยื่นคำร้องพร้อมหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ในการนี้ให้พนักงานสอบสวน หรือศาลยอมรับคำร้องและสั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้น หรือ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นเอง พนักงานสอบสวนหรือศาลจะสั่งให้แพทย์ตรวจผู้นั้นเองก็ได้ เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด”

2) ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความช่วยเหลือสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้วิกลจริต แต่ยังสามารถต่อสู้คดีได้

เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ไม่ได้กำหนดสิทธิในการมีทนายความ และการเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดีของทนายความ นักจิตวิทยา และบุคคลที่ผู้วิกลจริตไว้วางใจ ดังนั้น จึงเห็นควรให้เพิ่มเติม วรรคสี่ และวรรคห้า ของมาตรา 14 เป็นดังนี้

มาตรา 14 วรรคสี่ “ก่อนทำการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต ให้พนักงานสอบสวน หรือศาลถามผู้ต้องหาหรือจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ หากไม่มีให้รัฐ หรือศาลจัดหาทนายความให้”

มาตรา 14 วรรคห้า “ในการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดีผู้วิกลจริต ให้พนักงานสอบสวน หรือศาลต้องจัดให้มีทนายความ นักจิตวิทยา และบุคคลที่ผู้วิกลจริตไว้วางใจเข้าร่วมในกระบวนการดำเนินคดีด้วย”